

Overlevelsestur i Skagerrak – 2005

Af: Tove Oldam

Først bragt i *Gudenaas Glimt* - 2005

Årets hold

Årets havkajaksommerferiehold bestod af Henning Reichstein, (tidl. Gudenaas og bekendt af mange – nu Kajakbums fra Als Odde), hans kajakbumseven Allan, Susanne fra Viking, Uffe fra Vallensbæk og jeg. Allan var ny i vor midte – vi andre har roet sammen siden 1998 og kender hinanden via interesseforeningen ”Havkajakroerne”.

Turen

Gik til Norge og var planlagt til strækningen fra Kristianssand til Larvik, langs kysten i Sørlandet fra syd mod nordøst på den såkaldte ”solkyst” – ud fra viden om den fremherskende vindretning i området – sydvestlig. Det er noget med, at skyerne taber regnen inde over fastlandet og kommer tørre frem til den sydøstlige kyst, og jeg er bestemt tilbøjelig til at tro på idéen om en solkyst – vi havde meget sol og kun regn en aften/nat/formiddag og så nogle få timer, da vi kom til Larvik. Susanne gav daglige vejrbulletiner fra husbonden i Århus og de lød på regn og en forfærdelig masse blæst.

Vi stillede bilerne i Hirtshals mandag formiddag, satte kajakerne på kajakvognene og rullede ombord på færgen til Kristiansand. På hjemturen skulle vi så blot fra Larvik til Frederikshavn med en anden færge. Uffe kan det dér med at booke sådanne sære færgeafgange for kajakker: ”Vi har prøvet det før – og vi plejer at betale for en bil”. Det virker.

Sikkerheden i top

Mine fire rofæller har alle GPS, kompas og søkort, diverse pumper og nødraketter, og Susanne (der er læge) har altid adrenalin og morfin i spidsen af kajakken, så jeg var i trygge hænder og roede bare. Henning og Allan er ydermere gamle sejlere og har årelang erfaring i vindforhold, barometerstande, isobarer og tolkning af skyformationer (cumulus, ”stradivarius” eller ildevarslende fjerkskyer) og kunne sige en masse ord om det kommende vejr. Indimellem passede det ovenikøbet.

Vivianne

I Kristianssand rullede kajakerne gennem tolden og til kajakklubben knap 1 km fra færgen, hvor vi kunne pakke færdig, sætte i vandet og komme af sted sidst på eftermiddagen – på jagt efter et egnet overnatningssted. Jeg havde lånt Allans Vivianne kajak på 5,81 m og 25 kg ulastet (vel minimum 60 kg med mit grej og 15 liter vand), og som han ikke helt selv var helt tryk ved. Den passede mig fint, var dog meeget lang og dermed meget retningsstabil (læs: svær at få rundt om hjørnerne). Roret fungerede dog

ikke på dette vort første sidebølgekryds over fjorden fra Kristianssand og ind i mere beskyttet skærgård. Det gav mig rig lejlighed til at lære skeget at kende og lære lidt mere om kajakkens første- og andenstabilitet, eftersom jeg ofte måtte krænge løs for at komme derhen, hvor jeg ville.

De daglige udfordringer

Omtrent $\frac{3}{4}$ af turen foregik i skærgård, et lille stykke oven i købet via en elv og resten langs åben og utilgængelig klippekyst.

Norsk skærgård kan ikke sammenlignes med den lave, venlige, svenske af slagsen og den valgte strækning udgør sommerparadiset for sejlene nordmænd. Årets tur var derfor bestemt ikke en ødemarkstur; der var altid motorbåde eller sejlbåde i nærheden. Området er tilrettelagt for bådfolket – masser af kortangivne pladser med affaldsspand og toilet på de høje klipper, men umuligt at komme i land med en kajak. ”Strand” er et forholdsvis sjældent begreb på disse kanter, - hvis vi spurgte om vej til en strand kunne vi somme tider blive henvist til en 2 meter bred og 1 meter dyb klat udlagt sand, der kun åbenbarede sig ved lavvande og var ubrugelig til formålet. Dette gav derfor daglige udfordringer med at finde egnede pladser til at kunne holde pauser og overnatte. Sædvanligvis plejer vi at holde såvel formiddags-, frokost- og eftermiddagspause – inden vi begynder at se os om efter en lejrplads. I år blev formiddagspausen konsekvent droppet og eftermiddagspausen sommetider afholdt på vandet eller stedet transformeret til en lejrplads.

Nordmændene har endnu ikke fået øjnene op for servicering af kajakroere. Vi så mange kajaker på vor 10-dages tur, men kun en fyr, Dag, med oppakning til en 2-3 dages tur. Lad dette være en opfordring til Norges Turistforening: ”Tænk på kajaker, når I anlægger pladser – vi har brug for lave landgangspladser og plads til teltning – og kortangivelser af, hvor de er. Tak.”

Efter 8,23 km (decimalnøjagtigt efter GPS) landede vi dog første aften i ”Stokken”, en populær naturlig ankerplads med anlagt badestrand og en glimrende græsplæne – lige efter ønskerne – men ikke synderligt øde, der var fyldt til sidste bådplads.

Den herlige disciplin ”skovskidning”

blev det ikke meget til – kysten er spækket med nydelige komposteringstoiletter. Det bedste fandt Henning tilfældigt inde i en skov – en lille firbenet taburet med et tykt flamingosæde med hul i og et hul i jorden. Dejligt varmt, behageligt og en fornøjelse – på nær for Allan, der blev bidt på låret af et eller andet kræ i en sådan situation. Toilettrullen hang på en gren og en pose komposteringsbark til at dække efter med lå lige ved siden af. Ahh.

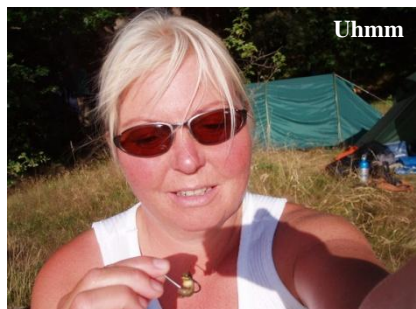

Båd-unger

Det er fedt at se selv ganske små piger og drenge drøne sikkert af sted i småbåde. De er bestemt habile sejlere. Jeg er sikker på, at den trehjulede cykel som fødselsdagsgave de på disse breddegrader er skiftet ud med en gummibåd.

Overlevelsestur

Ordet skal bestemt ikke tages bogstaveligt, men Henning havde medbragt sin lille overlevelsesbog ”Rødspættebogen” med opskrifter på kost ved havet, hvis man er udgået for fødevarer og må klare sig i det fri. Så tæt kom vi dog aldrig på sultkatastrofer, men Allan måtte da lige demonstrere, at littorina-snegle (også kaldet almindelig strandsnegl eller periwinkle, som Mrs. Hyacint har på sit fine porcelæn) kan indsamles, koges i bouillon og spises med fiskekrog efter at skallåget lige bliver vippet væk. Lidt sej, men ellers ganske velsmagende. Jeg nød en 5-10 stykker – sammen med lidt nykogte blåmuslinger, som jo også lige kunne samles op. Uffe sagde pænt fra, men lovede at servicere os, hvis vi fik dårlig mave dagen efter.

En dag holdt vi eftermiddagspause på en lav strand i en hedebløge. Vandet var fuldt af østers, så atter måtte vi lige prøve at overleve. Og til dig, kære læser, der ligesom mig ikke havde prøvet det før – østers altså: Konsistens som en gang bagsnot (spørg Mogens, hvad det er) med tilsvarende smagsoplevelse – ganske som forventet.

Såvel Allan og Henning havde medbragt hjemmeblandet pemmikan (olie for fedt, Møllerens gule ærter for protein og tranebær for kulhydrat). Den hopper jeg ikke på. Det smager som skidt, men de påstår, at man kan leve af det.

Flere dage i træk diskuterede Susanne og Henning om den allestedsnærværende skærmpilte med lilla stængler mon var en kvan, der skulle være vældig sund og C-vitaminrig – eller om det var dén, der var giftig. De henviste begge til de fremragende floraer, der dog altid lå i kajakerne og aldrig blev taget frem. En gang hjemlig internetsøgning viste dog, at der *var* tale om strandkvan.

Allan havde en ferskvandsfiltreringspumpe, så han kunne omdanne mosevand til drikkevand. Den var da også i sving nogle gange – vi andre plebejere nøjedes med vandhanevand fra de utallige bybesøg.

Caféliv

Jeg drikker ikke meget kaffe og pointen med cafévisitter har endnu ikke åbenbaret sig for mig – jeg er mere til ødemarker. Denne tur bød dog på adskillige sådanne bybesøg i Lillesand, Grimstad, Arendal, Lyngør, Kragerø og til

sidst Larvik, til tider et turisthelvede fuld af søndagssejlere (som Henning kaldte de små motorbåde) for at finde vand, købe ind eller skaffe et nyt liggeunderlag til Henning, da hans punkterede og ikke kunne lappes. Ja – og så for at gå på café.

Reflekstræning

Vi var heldige med vejret. Mange dage roede jeg blot i undertrøje med benene ude i det fri, men med cockpitovertrækket klar til påtagning. De mange bådes refleksbølger kunne af og til være meget krappe, hvis vi var tæt på og det var en vurderingssag fra gang til gang, om den kunne klares med et sambaviv med hofterne eller om overtrækket skulle akutmonteres.

De første mange dage roede vi i medvind og for det meste indenskærs eller udenskærs i stille vejr. Siden kom der flere åbne stykker med sidevind og refleksbølger fra alle sider og det fra havnen hadede fænomen, blev efterhånden hverdag og helt ok. Langt de fleste bølger var vel ½ meter høje, nogle dog godt over 1 meter. ”Nu er de der, nu er de der ikke-bølger”, hvor de andre forsvinder og dukker op i mellem bølgerne. Flere gange blev jeg mindet på, at det var godt, at jeg sad i en havkajak – en Escape ville unægtelig have været uegnet.

Saltvandsfingre

Mange dage nedsænket i saltvand satte sine spor. Med en saltkoncentration på 7-8 gange den Botniske Bugt, hvor vi ellers har roet en del, var vi konstant smurt ind i salt – og med den fugtsugende osmotiske effekt havde vi dermed hele tiden en fornemmelse af at være våde i håret. De af os, der har hår.

Fingrene havde det værst. Jeg havde to små rifter, der blev større og større og en venstre pegefinger, der blev mere og mere tyndslidt pga. affedtningen og bevægelserne på pagajen. Så jeg prøvede med flydende plaster, med Compeeds nye vabelfedtemiddel og endelig med læbepomade i stor stil. Allan, der havde kajakken fuld af reparationsgrej insisterede på at tape min pagaj til med eltape i de rette vindinger. Jeg nægtede (hvilket næsten skuffede den kære mand med den gode vilje) og kunne dagen efter konstatere, at han selv havde pillet tapen af sin egen pagaj – det virkede ikke.

Vand i kajakken

Susanne havde de første dage beklaget sig lidt over, at hun havde vand i forlugen efter et reflekskryds. Ved en kaffepause i mangroven i Nidelven havde hun ca. 10 liter indenbords. Allan ville lige tjekke hvor i lugen hullet var – hev lidt – og stod pludselig med hele lugekarmen i hænderne. Ups. Her var reparationsgrejet på sin plads og silikone og Gaffa kom i brug – og holdt resten af turen.

Hastigheder

Vi slog ikke nogle hastighedsrekorder og det var heller ikke meningen. Princippet er, at alle venter på alle og at der aldrig er en, der ror bagerst alene.

Gennemsnitshastigheden inkl. chokolade-, fugle-, klippe-, og kortkiggepauser var på 5,5 km/t. I en god medvind og medbølger var snittet 7,7 – med Uffes 12,3 km/t på en god surfbølge som max. En hel dag stred vi os frem i direkte modvind i en ”tragt” – med et snit på 3,3 km/t og en Susanne, der bandede og fantaserede om at tage en taxi til Larvik. I

Lyngør lå alle både for anker og vi fik at vide, at der var kulingvarsel, så vi fortsatte derfor blot et par km mere til en campingplads, idet de næste 10 km var udenskærs.

Lake Camp

Det regnede og blæste en del den følgende nat, så om morgenen lå jeg blot og trak tiden ud, mens jeg lyttede til regnen og frydede mig over, at mit telt var tæt. Det dryppede slet ikke. Til gengæld sivede det ind af to små huller i underlaget, hvilket jeg først opdagede, da jeg besluttede mig for at stå op – og kunne fornemme, at jeg lå i en sø. Svup svup. Der var kun sølle knap en halv liter indenfor i teltet, så det var ikke så galt. Op, tørre og flytte teltet ud af søen.

De andre var ikke vågnet endnu, men det var tydeligt at Uffe og Henning lå i vand med en dybde på ca. 10 cm og at der løb en bæk under Susannes telt.

Henning vågnede glad i sit tørre telt og åbnede lynlåsen, hvilket resulterede i, at en masse liter vand løb *ind* i teltet. Ind til og ind i sovepose, tøj, elektronik og inhalationsmedicin. Det var trist at se ham hælde vand ud af radio og kamera. Det eneste, der var forsegleet vandtæt, var hans vandtætte GPS!

Allan havde ligget i regnen i sit minimaltelt (som han tog på hver aften) og vredet en klud ud af udluftningskanalen en gang hvert kvarter natten igennem. Han hungrede således efter sympati og trøstende ord, men da han så Hennings fortrædeligheder indså han, at har vist ikke skulle beklage sig.

Fraser som ”Global opvarmning, ja tak” og ”Husk at have redningsvesten tæt ved teltet” var på sin plads og vi så begrebet ”Lake Camp” i et nyt lys.

5+

Efter en dag på campingplads med forsøg på at finde en tørretumbler til soveposen i den nærmeste by og et efterhånden stille vejr med solskin og tørring i luften og en tiltagende campingpladskuller tog vi videre kl. 18. Vandet var stille – lige til vi drejede om hjørnet og ud i det åbne hav.

Herefter fik vi den hidtil mest spændende strækning og roede 5-600 meter ud fra kysten for at undgå de værste reflekser.

Det var et smuk syn med masser af høje bølger, der rullede ind mod klipperne og slikkede op af siderne med skumsprøjt i modlyset fra den sænkende sol. Uffe og jeg havde begge vandtætte kameraer men kun to hænder, der var fuldt beskæftiget på pagajen, så vi funderede en del over at installere kasketkameraer med mundudløsning.

Ud over en lille fiskerkutter var det ikke flere trafikanter på vandet – det var helt rart efter at have fulgt ”hovedvejen” i mange dage.

Pludselig kom 5 store, men meget lange og fredelige bølger – måske fra en coaster i det fjerne? Allan roede på det tidspunkt forrest, jeg bagved på hans venstre side (så har jeg bedst overblik over alle, når jeg skodder i højre side) og de tre andre bagerst. Da den første bølge kom, fik jeg fornemmelsen af at sidde i kælderens, mens de andre roede og rodede rundt oppe på taget af et hus på begge sider af mig. Jeg begyndte at grine, det var en helt vild fornemmelse og ganske ufarlig. Lige bortset fra for Allan, der af bølgerne blev løftet for tæt på et skvalpeskær (så'en et skær, der ligger lige under eller lige over vandlinjen ved stille vand, og som ”skvalper”, hvilket vist nok er mere end at skvulpe, når bølger slår ind over dem) og lige pludselig knoklede afsted på tværs for at komme i sikkerhed.

Hvor store bølgerne var, ved vi ikke. Ingen af os havde prøvet noget lignende før, men de var meget høje og vi kaldte dem for 5⁺-bølger.

Lovbrydere og regelryttere

Efter et par timer kom vi atter indenskærs og vi kunne begynde at se os om efter en lejrlads. Mange venlige folk ville gerne hjælpe, men alligevel var det svært. Efter 1½ times søgen kom vi kl. 21. frem til den herligste øde dagsplads med tydelige skilte ”Teltning forbudt”. Susanne og jeg blev lynhurtigt enige om, at vi var ”kvinder i nød”, at vi ikke orkede mere rakkeri og at dette derfor måtte betegnes som ”nødhavn”. Uffe og Henning, derimod, er nogle forførdelige regelryttere (Henning er oven i

købet stolt af det) og nægtede i første omgang af overnatte her. Men uden udsigt til en anden egnet plads og et hastigt svindende dagslys lykkedes det da at få dem i land.

D herrer lagde derfor hastigt planer for, hvad de skulle sige, når skærgårdspatroljen med garanti kom lige om lidt. Så smækkede de ellers teltene op, lavede mad på turens bedste ”bløde”, glatte klippe og gik i seng med nerverne lettere vibrerende, hver gang en båd passerede i nattens mulm. Og næste morgen var teltene hurtigt nede og sporene slettede.

Krydsvinde i Langesund

Efter ca. 14 km om formiddagen næstsidste dag søgte vi læ og spiste vi frokost i en hvidklippet lagune. En lokal lagunemand advarede om krydsvinde ved øerne i det Langesund, som vi derefter skulle krydse i den pænt kraftige sidevind. Krydsvinde er åbenbart noget sejlere

frygter, så vi havde jo noget at se frem til.

Der var vel ca. 10 km over Langesund – med få militært okkuperede småøer på vej over. Atter tungen lige i munden og ikke meget smalltalk, indtil vi efter 7-8 km kom ind bag en ø i noget, der tilnærmelsesvis lignede læ, og Marabou'en atter blev fundet frem.

Af en ukendt årsag valgte vi derefter ikke at ro videre rundt om øen i læ men at tage vindsiden. Om det hed krydsvinde, ved jeg ikke, men interessant var det. Bølgerne tårnede sig op og vinden var virkelig mærkelig, men det trak kun lige tænder ud ca. ½ km rundt om øen, så var det atter blot de sædvanlige nogenlunde jævne 1 m-bølger. Rundt om rullestenskysten og videre og videre og videre langs klipperne med slikkende bølger. Efter 20 km kom vi endelig ind i Naverfjorden kl. 19.30. Godt mørre, våde og kolde ankom vi til første campingplads rundt om hjørnet til venstre – med masser af store telte/campingvogne – tydeligvis fastliggere.

Henning og Susanne klædte sig pænt på og gik som et nydeligt ældre ægtepar op til receptionen. .. og blev afvist – ”Besetzt” stod der på et skilt – og det gjaldt også os, vore 5 kajaker og 5 små telte. Vi måtte bestemt ikke have lov at overnatte på deres store parklignende plæne ned mod vandet, idet det jo kunne skæmme udsigten for fastliggerne i første række, der sikkert havde betalt ekstra for havudsigt. Vi måtte bestemt heller ikke ligge i ejerens egen grønne kæmpehave – men han kunne da henvise os til en anden campingplads længere inde i fjorden. Vi troede knapt vore egne ører: afvist! Det var da helt urimeligt – Vi var jo på grænsen til at omkomme af kulde og overanstrengelse!

Men der var kun en vej uden om – vi måtte i kajakerne og ud i blæsten og bølgerne igen og ro 1½ km til (efter 36 km den dag) til næste plads. Denne gang gik kun jeg på land, mens Uffe holdt skansen på stranden og de øvrige tre blev i kajakerne på vandet under deres varme overtræk. En sød receptionistpige gav os lov at slå teltene op på en lille græsplæne lige ved toiletudluftningen og reducerede prisen fra 200 til 50 Nkr per telt for natten, idet jeg påstod, at vi skulle af sted meget tidligt dagen efter, mens det stadig var vindstille.

”Farligt område”

Alle de øvrige dage havde det været vindstille om morgenen - før det begyndte at ”lufte” lidt op af formiddagen – og på turens sidste dag skulle vi krydse det sidste og mest frygtede stykke åbent vand – markeret med ”Farligt område” på kortet. Årsagen var utallige skær i mange dybder og ”højder” fra kysten og adskillige km til havs. Det burde være ok for småbåde som os uden dyb køl og med øje for skvalpeskærene, men vi var noget nervøse for strækningen og ville helst krydse i pænt vejr...

... men hele natten og næste morgen blæste det. Kraftigt. Der var rigtig mange ”Svaner” på vandet (læs: brækkende bølger) og bølgerne slikkede højt op af skærene i bugten. Ergo brugte vi en del energi på at overbevise hinanden om, at vejret var for slemt, at bølgerne var for høje, at fronterne var for

lumske, at barometerstanden var for lav, at vinden var for strid, at det var for farligt og at vi ikke kunne ro de ca. 8 km rundt om hjørnet til Stavern. Vi var kun 15 km fra Larvik og det var da umanerligt ærgerligt, hvis vi ikke kunne ro hele vejen. Vi havde dog en ekstra dag at tage af – idet vi faktisk først skulle med færgen fra Larvik aftenen efter. Men kombinationen af os og en campingplads er ikke så god – vi var glade for at kunne overnatte dér, men nu ville vi bare væk.

Klokken halv ti skete der en ændring med vejret - solen kom frem, bølgerne lagde sig lidt og det så egentlig mere fredeligt ud. Ergo brugte vi en del ny energi til at overbevise hinanden om, at vejret var bedre, at vi godt kunne klare det og at det ikke var spor farligt alligevel. Susanne hoppede nu ikke på den og besluttede at hun ville tage en taxi med kajakken de 8 km.

Så vi andre fire tog af sted – de første par km i strid modvind og de næste 5 km i høje bølger, der rullede ind bagfra. Det bryyyder jeg mig ikke om. Jeg kan ikke lide, at jeg ikke kan se i forvejen, hvad der kommer. Kun ganske få bølger brækkede over – en enkelt valgte at udfordre netop mig og brækkede lige over min stæv. Et smukt syn med den rullende bølge, men jeg værdsatte ikke denne skønhed i det eksakte øjeblik og fræsede udefter for at komme på dybere vand. Men skærene lå hist og pist – det var ikke svært at se de meget overfladiske skær, men de, der lå lavere, gav nogle aldeles uforudsigelige hoppende og høje enkeltbølger. Denne sidste udenskærs strækning var bestemt den værste på turen – puha.

Vi mødte Susanne ved en lille strand i Stavern, hvortil vi ankom i samme øjeblik som hendes taxi.

Larvik

Efter en tiltrængt frokostpause surfede vi så det sidste stykke ind af Larvikfjorden.

Uffe, Henning og jeg kom på mirakuløs vis op ved en høj kaj lige ved fæргеlejet og Allan og Susanne valgte en fjernereliggende strand og en efterfølgende spadseretur med kajakkerne.

233 km blev det til på de 10 dage. Vi fik ændret færgebilletterne, spiste i byen, sov på færgen, blev hentet af Allans svigersøn i Frederikshavn og startede morgenmaden i hans første-rækkes-klithytte i Hirtshals med lagtørrede vandmænd. En japansk sushi delikatesse, som vi – på bedste overlevelsvis - da lige skulle prøve.

Og så til sidst lige lidt til ordforrådet: En ”lunke” er et håndværkerudtryk for en fordybning, der ikke er uønsket – og dermed et udtryk for den fordybning i cockpilotvertrækket bag din ryg, hvor der ofte samles vand, når du ror. Så ved du det.

